

UIT DE SCHRIFT

De Opgang uit de hoogte.

(Advent.)

Het boek des geslachts van Jezus Christus... Matth. 1:1a.

Het geloof verheugt zich altijd in het zien van Christus. Ook als het ziet Zijn komen tot de wereld.

In Zacharias heeft de oude Verbondskerk met heilige ontroering den Zaligmaker tegemoet gezien en Hem genoemd „den Opgang uit de hoogte” (Luc. 1:78). Hij, die van boven, van hemel-hoog nederdaalt, is van beneden opgegaan, zooals de zon zegenverend rijst uit nevelen en donkerheid. Dit is het groote mysterie der godzaligheid: God is geopenbaard in het vleesch.

Maar daarbij leert de Schrift ons, dat wij deze vleeschwording des Woords hebben te zien als de resultante van een goddelijk beraamd en met onfeilbare hand uitgevoerd heilswerk, dat alle eeuwen vóór de geboorte van den Heere Jezus omvat. Er is een langzaam opgaan van de Zon des heils, eer zij aan de kimmen staat.

Dit komen van den Christus tot de wereld is DE inhoud van het Oude Testament. Dit is de diepe zin, de goddelijke bedoeling van dit ontzaglijk stuk heilsgeschiedenis. Als wij dien zin niet verstaan, dan begrijpen wij de Schriften niet, die van Hem getuigen. Het Oude Testament is de heilige oorkonde van de wordingsgeschiedenis van Jezus Christus. En die geschiedenis wordt gekristalliseerd door Mattheüs en ook door Lucas, in een geslachtsregister, dat als een index is op heel het Oude Testament, het „biblos geneleos” van Jezus Christus. Want hier worden ons de hoofdmomenten getoond, uitkomend in de hoofdpersonen, in wie Christus gestalte aanneemt. Wie dit boek des geslachts leest, ontvangt een blik in een goddelijke „eugenetiek”, die met alle menschenlijke eugenetiek spijt: Tamar, Rachab en Bathseba zijn onder de moeders des Heeren! De Heere gaat toch wel heel wonderlijk te werk, als Hij den „besten” Mensch wil doen geboren worden!

Laten wij dit toch steeds bedenken bij de lezing van het Oude Testament: dat wij ons verdiepen in de rol der wordingsgeschiedenis van onzen Zaligmaker, Zijn komen tot de wereld. Dit moet onze geloofsinstelling zijn bij deze heilige lectuur: het boek des geslachts van Jezus Christus! Hier bewonderen wij het ontkomen van het Zand der vrouw.

Nog al te veel wordt door de gemeente het Oude Testament gezien als een boek van schaduwen en profetieën, die alleen maar heenwijzen naar den Christus; maar den Christus Zelf ziet men niet. Of ook, wat erger is, men leest het Oude Testament als een verzameling van levensbeschrijvingen van vrome en goddelooze menschen, van louter menschenlijk gebeuren en menschenlijke zielsgeschiedenissen, die min of meer boeiend, min of meer stichtelijk zijn. Dan worden die menschen gezien als „voorbeelden”, ter bemoediging of ter afschrikking. Dan worden die menschen ook wel gezien in verband met God en met Christus. Maar dan zien wij Hem niet: den Christus in Zijn komen tot de wereld!

Neen, heel het Oude Testament is in praegnanten zin: biblos geneleos, boek van den rijzenden Opgang uit de hoogte! Steeds moeten wij hooren de voetstappen van den komenden Koning, moeten wij zien „een gedurig ingebracht worden van Christus in de wereld” (H. Hoekstra).

Om dit te zien, moeten wij onderscheiden tusschen tweeërlei: het werk van Christus als Middelaar der herschepping, en de bekendmaking, de onthulling van dit werk aan den mensch.

Christus' herscheppingswerk, zoowel in algemeene als in bijzondere genade, omvat alle eeuwen, begint terstond na den zondeval. Dat de aarde bij het uitbreken van de zonde niet terstond in een hel verkeert en dat Adam en Eva niet op hetzelfde oogenblik wegzinken onder Gods toorn in eeuwig verderf, is het werk van Christus: Zijn remmende en reddende macht der genade. Dat is Zijn kosmische betekenis in de algemeene genade en Zijn soteriologisch werk in de bijzondere begenadiging Zijner gemeente, welke beide in wezen één zijn. Maar dat beseffen Adam en Eva niet. Dat zij blijven leven en dat de zon blijft schijnen, en dat de aarde zich niet opent en de hemel boven hen niet ineenstort — ze zijn zich niet bewust hoe wonderlijk dit eigenlijk is, al hebben zij zich misschien vaag er over verbaasd. Maar dat hierin de hand van Christus was, Zijn herscheppingskracht, die de werking van den vloek relandeert en mitigeert, tegenhoudt en verzacht — dat weten zij niet, dat kunnen zij niet weten. Daarom moet hierbij komen de bekendmaking van dit werk aan den mensch, aanvangend in de moederbelofte. Christus gaat Zich steeds meer openbaren aan de wereld.

Dit is Zijn Zelfbekendmaking, de onthulling van Zijn verlossingswerk, aan het bewustzijn van den mensch, waardoor deze kennis krijgt van het wonder der verlossing, kennis krijgt aan den Christus.

Daarom komt Christus door al die eeuwen heen. Zijn licht moet gezien worden in toenemende mate, in steeds sterker glansen, zoodat Abraham méér van Hem ziet dan Adam of Noach, Mozes weer méér dan Abraham, David méér dan Mozes, Elia meer dan David, Jesaja meer dan Elia. En tenslotte gaat de Zon op, als Christus zelf komt in de openbaring van Zijn volheid, als het vleeschgeworden Woord!

Ziet zóó al die symbolen, en offeranden en ceremoniën van den tempeldienst. Ziet zóó al die typen van den Messias. Niet als „schaduwen” en „heenwijzingen” naar Christus, maar als openbaringen, zelfbekendmakingen van Christus Zelf; die bezig is te komen, te worden, geboren te worden.

Abraham is hegeerig geweest „den dag van Christus te zien en hij HEEFT Hem gezien en is verblijd geweest” (Joh. 8:5). Bij alle aarlsvaders is er geweest een drang om Christus te gewinnen (Fil. 3:8). Zoo krijgt het „gewon” in de geslachtsregisters een dieper zin.

Wat de profeten betreft — Christus sprak in en door hen. Het was de Geest van Christus, die in hen was (1 Petr. 1:10-12). En de Hebreërbrief noemt het profetisch woord van Psalm 97 een „wederom ingebracht worden van den Eerstgeborene in de wereld” (Hebr. 1:6).

Zoo is heel dat gedeelte van den „dag des Heeren”, die aan Jezus' geboorte voorafgaat, de Genesis van Christus.

Laat ons zoo het boek des geslachts van onzen Zaligmaker opnemen en Hem aanbidden!

N. S.

KERKELUK LEVEN

Prof. Hepps misverstanden inzake de algemeene genade. (VI.)

Kwade gevolgen van Prof. Hepps verbondsbeschouwing. (I.)

Een zóó geïsoleerde opvatting betreffende het verbond, als Prof. Hepp bleek te huldigen in krasse uitspraken, moet haar kwade gevolgen dragen. Kwade gevolgen, niet wijl ze geïsoleerd staat in het kader der gereformeerde dogmatiek, maar wijl ze de lijn der Schrift daarin niet greep.

Eén der eerste gevolgen daarvan is helaas, dat Prof. Hepp niet in staat is, de gereformeerde ontwikkeling van het begrip „medewerker Gods” (als aanduiding van den verbondsmensch) op rechten prijs te schatten, en te volgen; ja, dat hij krachtens zijn snijden in de zenuw der verbondsgedachte (de loochening van het tweezijdige verbond) nu wel genoodzaakt is, daartegen te strijden, en voor deformatie aan te zien, wat inderdaad reformatie is, voor afbraak, wat toch heusch niets anders is dan verdere (en dus geenszins oorspronkelijkheidszake) opbouw. Prof. Hepp beweert, dat ik het begrip van den „medewerker” Gods onderschat. Ik beweer, dat hij het verkeerd construeert, en het bloedarm maakt.

Het is mij een raadsel, hoe Prof. Hepp zoo hoog van den toren durft blazen, tenzij ik moet aannemen, dat hij inzake het verbond ook nog op andere punten dan de reeds genoemde de meening der gereformeerde vaders niet kent. Ik zal er meer dan één bewijs van trachten te geven. Maar het is vóór alles misschien goed, den lezer eenigermate te oriënteren.

Hierbij zij vooropgeplaatst, dat de gereformeerden, juist ook in den bloeitijd (om nogmaals met Prof. Hepp te spreken), het werkverbond herhaaldelijk in verband hebben gebracht met de voorzienigheid van God. Prof. Hepp spreekt in nog al verzekerde taal zijn afkeuring er over uit, dat ik den mensch Gods medearbeider noemde in het verbond, medewerker dus ook in Gods voorzienigheid. De hoogleeraar citeert enkele van de voor mijn besef nog steeds „vanzelfsprekende” uitspraken uit verspreide geschriften van mijn hand, citaten, die ik bij dezen met allen nadruk wil handhaven, en verklaart dan, niet te begrijpen, hoe ik dat voor zulvere Gereformeerde theologie durf uitgeven.

Misschien begrijp ik het wel, dat Prof. Hepp zich hier verwondert. De verklaring ligt in den grooten afstand tusschen hem en de gereformeerde dogmatiek, in dezen. Dat is begonnen bij de kwestie der tweezijdigheid. En nu begint het zich te wreken. Prof. Hepp constateert, dat het stuk van de medewerking als actie der voorzienigheid eerst tot ontwikkeling kwam, toen haar bloeitijd ten ondergang neigde (83). Had hij de gereformeerden bestudeerd, ook uit den bloeitijd, ter zake van het verbond, hij had zoo niet gesproken.

Ik zou veel citaten kunnen geven, maar volsta met enkele, als ik vooreerst er aan herinner, dat de gereformeerden vroeger heel de kwestie van het werkverbond behandelden als een aangelegenheid der voorzienigheid Gods. Meer dan eens wordt bij hen de zaak van het werkverbond behandeld onder het hoofd: „VAN DE REGERINGE DES MENSCHEN”. Zoo Wollehus¹⁾,

1) Het VIII Capittel, Van de regeringh des Menschen in den staat der onnoselheyt.

De regeringh des Menschen blijkt klaarlijk so in den staat

dien we expres hier noemen, omdat Vitranga, van wien ons reeds hetzelfde bleek in noten, van later datum is. Nu is de „regering” des menschen een kwestie van de goddelijke voorzienigheid. Conclusie: is de mensch in het verbond Gods vriend en medewerker, dan treedt die medewerker op in de voorzienigheid Gods; natuurlijk als ongelijke partij, maar dan toch wel degelijk als partij in het verbond.

Nu is ons reeds meer dan ééns gebleken (in de voorgaande artikelen), dat de gereformeerde vadersen het dileurische van het verbond met den mensch daarom zoo voorop-plaatsten, omdat ze scherp onderscheiden wilden zien tusschen een eenzijdig verbond van God met de planten, de dieren, de aarde (het verbond van Genesis 9, de aarde niet meer door water verdelgen) ter eener zijde, en een (tweezijdig) verbond van God speciaal met levende menschen aan de andere zijde. Soms voert die onderscheiding van mono- en dileurisch zelfs op zijpaden, waarop ik niet volg, maar die ik toch met smaak bewandelen zie.

Neem Wolfgang Musculus Dusanus, dewelke schreef in 1554. In zijn uitlegging op Genesis 9 onderscheidt hij scherp tusschen eenzijdige en tweezijdige verbonden, de eerste zonder, de tweede met „condities”. Zulk één eenzijdig verbond zonder condities trad op, toen God een „verbond” oprichtte „met” de levende zielen altemaal, dat Hij ze niet weer door water verdelgen (Gen. 9:9, 10). Lezing van dit gedeelte bij Musculus is van beteekenis; het kan door zijn nalatelt er weer eens aan herinneren, dat de mensch nog altijd in het ontvangen van regen en zonneschijn (het „Schriftbewijs” bij velen voor gemeene gratie, ook bij Prof. Hepp) door God op één lijn geplaatst wordt niet de dieren. Dat verbondsgewijze geven van dien regen en van dien zonneschijn gaat altijd door, zegt Musculus; geen wonder ook, want God gaf de belofte daartoe dan ook zonder conditie; dezen keer verbond Hij zich eenzijdig, en de mensch moet zich, vóórdat hij er een „gratie” voor zichzelf van maakt, en daarmee afgeloopen, herinneren, dat ook de dieren er in deelen²⁾. Maar dit is de hoofdzaak niet.

Die zien we ditmaal hierin, dat Musculus de kwestie mono-, dan wel dileurisch consequent blijft stellen, ook als het gaat over de TEKENEN van het verbond. In Genesis 9 is dat „verbondsteeken” de regenboog. Daar kan ik met mijn handen niet bij, daar blijf ik ver van af; ze verschijnt op Gods tijden, niet op de mijne, en komt er niet door eenige daad mijnerzijds. Zoo'n dileurisch teeken hoort bij een monopleurisch „verbond”. De regenboog kunt ge niet, zooals een besnijdenis, een pascha, een doop, een avondmaal, celebreren, niet frequentieeren, niet administreeeren; men kan er niets aan doen. Maar anders staat het bij de tekenen van het verbond met menschen. In het genadeverbond zijn de tekenen, besnijdenis, doop, pascha, avondmaal. Daarin kunnen wij menschen wél optreden als medewerkers Gods (gelijk volgens Calvijn we ook sunergoi, medewerkers Gods zijn, in den dienst des Woords).

En zóó is het ook in het werkverbond, aldus kan men in dezelfde lijn verder denken. Vaak is het tweetal boomen als een tweetal „sacramenten” in het werkverbond gezien: men kan daar wél bij komen, moet zelfs zijn houding er tegenover bepalen.

Heel de redeneering is er dus telkens op uit, in de voorzienigheid Gods te onderscheiden tusschen werken Gods, waarin de mensch geen medewerker is, en andere, waarin hij het wél is. Die laatste vallen onder de verbondshandelingen in werk- of genadeverbond. En zie, nu moet Prof. Hepp het zelf weten, of hij voor zich

der onnoselheyt ende ellende, als in den staat der genade ende heerlickheyt.

De regeringh des Menschen in den staat der onnoselheyt is, waar door Godt met den Mensch het verbond der werken heeft aangegaan, ende hem, onder conditie van geboortsaamheyt, de eeuwige gelucksaligheyt beloofd; maar, indien hy ongehoorsaam wierdt, met de doot gedreyt.

Joannes Wollehus, Kort Begryp v. d. Chr. Godts-Geleert-heit, vertaald, en in 3en druk „naarder oversien” door Mr W. L. Amsterdam, J. v. Ravesteyn, 1664, 63/4.

2) Multum refert quale pacti genus statuatur. Quod in praesenti cogitandum est, duo sunt pactorum genera. Unum est eorum quae sub conditione: alterum eorum quae sine omni conditione statuatur. Quae conditionem adiectam habent, cum bestis irrationalibus statui non possunt. Neque enim capaces sunt servandarum conditionum: quas nec intelligere, nec observare & custodire possunt. Quae simpliciter sine conditione feruntur, nec requirunt vicariam observantiam, beneficii agnitionem, & animi gratitudinem, possunt utique non cum hominibus tantum, sed & cum bestis statui. Inquit Deus pactum cum Abrahamo & semine eius post ipsum: verum vicissim ab eo & posteris ipsius requisivit, ut coram se ambularent stucere & integre, pactorum essent observantes, & praeceptis ipsius obediunt, cuius postea observantiae gratia tabulae foederis erectae sunt per Moysen in deserto. Huiusmodi pacti participes non sunt bestiae, sed homines tantum, & ne illi quidem omnes, sed de semine Abrahae progeneri, idque non aliter, quam si inobedientes esse pergerent, pro benedictione foederis, relictionis maledictionem reportarent. Hic vero inquit Deus pactum non particulare aliquid, sed universale: non cum hominibus tantum, sed & cum bestis omnibus: in summa, cum universa terra, sine cuiusquam exceptione. Nec aliquam conditionem adiecit, sine qua pactum stare non possit, sed sese tantum obstringit ad observationem pacti, quod vedelicet nolit amplius cunctis diebus terrae, tale diluvium inducere. Et res ipsa declarat, non esse huic pacto adiectam conditionem vicariae observantiae & gratitudinis. Alioquin tandiu stare nequisset. Unde & Christus dicit: Quod placet Deus super malos & bonos, & solum suum producat super gratos & ingratos. Cum itaque tale sit hoc praesens pactum, ut non qualitate eorum cum quibus, sed sola bonitate ac voluntate Dei, a quo est constitutum, constet & firmum permaneat: nihil impedit, quo minus participes illius sint, & mali homines, perinde atque boni, & bestiae aequae ac homines, imo universa terra, & dies & nox, & seminis & messis, & frigus & aestus, &c. (Wolfgangi Musculi Dusanus, In Genesim Moysi Commentarii plenissimi, Basileae, per Sebastianum Henricpetri (voorrede: Juli 1554) blz. 230).

met die ge-
Braun⁴⁾,
etc.) niet
tot de „na-
weer als de
theologen,
den te be-
zelf koos
schepping
hij onzeker
eenmaal va
uitspraken
plicht er v
Maar als
hij ook te
dogmatiek
in cultu
„contra-pra
gunst God
daarin de
gediend wa
schiedt.

Daarom
nis van
daarmee
lukkig har
aan de exe
als (volge
Gods med
tekst gesp
meewerker
uitgesprok
ders” met
dus elkaar
als Gode t
elkaar hee
God. Voor
die de tw
(1 Thess.
2 Kor. 1:
ting afwij
opvatting
et coopera
etc. Maar
de exegese
gedachte
uit de ver
tisch spra
arbeider G
gedurende
polemië
Augustinus
kwesties
of coopera
de polem
over de b
heid in de
en remon
Omdat v
artikel w

3) Sic F
speciatim
Colendi &
quam quat
ed. 293.)

Vertaling
kant; waar
de Verme
Betrachten
andere beke
zijn begre

4) Foedu
Homines er
dam neces
foederatus
indiget: ut
Ut potius
Testamenta
antiquam h
quando a l
fit dekepo

Johannis
derum, sive
stodani,
In omni
I Stipulati
obedientiam
hominis; I
Ook in I
Cultura t
conditionis
Gods).

5) Soms
niet 860, d
970; niet a
condiscipuli

6) Zoo l
zijn Summ
tegen Helli
aan, dat d
ondersteun
adversarios
causam pa
antorem, q
taalt hier
vertaling e
scheiden gi
het zelf

7) Zegt hij, z
quo... he
ter, potest
komt er w
omvorige t
Ook Fr
haalt over
ouds beke